

Totalförsvaret för ett starkare Gotland

Slutrapport för regeringens uppdrag till Försvarsmakten och Länsstyrelsen i Gotlands län

Bilaga 29: Sammanställning av restlista – åtgärder på nationell nivå

Utgiven av: Länsstyrelsen i Gotlands län

Slutrapportens diarienummer: 459-3824-2017

Kontaktperson: Amy Rankin, Länsstyrelsen i Gotlands län

Tryckår: 2022

Slutrapporten med bilagor finns att hämta i PDF-format på Länsstyrelsens webbplats: www.lansstyrelsen.se/gotland

Sammanställning av restlista – åtgärder på nationell nivå

Ett mål inom utvecklingsatsningen (UT) har varit att generera en så kallad "restlista" inom totalförvarsplaneringen i Gotlands län. Syftet med restlistan är att identifiera områden i behov av åtgärder/utveckling för totalförsvaret på Gotland.

De flesta identifierade områdena som identifierats under de fyra åren med UT är utvecklingsarbete på regional nivå. Öppen information kring fortsatt arbete presenteras för varje verksamhetsområde i huvudrapporten.

I aktuell bilaga redovisas en sammanställning av identifierade områden som behöver tas vidare till nationell nivå. Sammanställningen innehåller bland annat punkter om lagstiftning, resurstilldelning och behov av utredningar.

	Verksamhetsområde	Typ av åtgärd	Beskrivning
1	Finansiella tjänster	Lagstiftning	Lagen (1957:684) om betalningsväsendet under krigsförhållanden med tillhörande kungörelse utgår från ett system som inte överensstämmer med dagens finansiella system. Författningen bedöms vara obsolet och ej tillämpbar för länsstyrelsen.
2	Finansiella tjänster	Utredning	Analys av sociala perspektiv och konsekvenser av avbrott i betaltjänster. Mänskliga rättigheter- och jämställdhetsperspektiven bör omhändertas i ett fortsatt arbete. Här finns flera möjliga vägar att gå, exempelvis kan ett forskningsstött arbete med att klarlägga huruvida, och för i så fall vilka, grupper i samhället långvariga avbrott i finansiella tjänster får större konsekvenser.
3	Finansiella tjänster	Utredning	Utredning om statliga garantier för likviditet och handel på kredit. Näringslivet kan hitta temporära lösningar för att akut genomföra finansiella transaktioner inom dagligvaruhandeln, genom att exempelvis föra traditionell kassabok på köp. Men det förutsätter att staten kan garantera medborgarnas likviditet i någon utsträckning. Det bör utredas om nya beredskapslagar kan skapa förutsättningar för ett sådant system.

4	Hälso- och sjukvård	Utredning	Dimensionerande målbild. Arbetet med krigsplanering för regioner och kommuner förutsätter en dimensionerande målbild. Regioner och kommuner kan inte själva avgöra detta, då det saknas sakkunskap om hur kriget kommer fortlöpa eller spela ut. Ett viktigt ställningstagande är också hur mycket CBRNE ska viktas in i planeringen.
5	Hälso- och sjukvård	Utredning	Återupptagande av civilplikt. Det bör övervägas om civilplikten ska återupptas, möjligen i MSB:s försorg. Exempelvis har Gotland tidigare haft civilpliktig räddningstjänstpersonal som varit en bra förstärkning för att bistå med transporter av skadade. Ett återupprättande är en viktig förstärkning för den pre-hospitala organisationen.
6	Hälso- och sjukvård	Utredning	Utnyttjande av personal vid traumavård. För att öka förmågan inom hälso- och sjukvård i höjd beredskap bör Socialstyrelsen ta ställning till om det går att ge anpassade behörigheter för vissa yrkesgrupper vid höjd beredskap. Exempelvis skulle veterinär, tandläkare och logopedier kunna utföra en del kvalificerade uppgifter.
7	Kommunikation	Utredning	Medias roll i det psykologiska försvaret. Dagens utmaningar kring det psykologiska försvaret ser annorlunda ut mot det som byggdes upp i Sverige efter andra världskriget och kräver andra metoder och lösningar. De flesta etablerade media arbetar i dag källkritiskt, men deras roll och ansvar i det psykologiska försvaret kan behöva tydliggöras. Här kan den nya myndigheten för psykologiskt försvar fungera som en kunskapsplattform.
8	Kommunikation	Utredning och resurser	Stärka mediahusens förmåga att dela information under störda förhållande. Vid allvarigare störningar eller höjd beredskap vilar i dag ett stort ansvar på P4-stationerna i sin roll som beredskapskanal, när det gäller att sprida information till invånarna. Behoven finns exempelvis inom områdena reservkraft, personalplanering och reservkapacitet att trycka tidningar om de ordinarie tryckerierna inte längre har förmåga att verka.
9	Samband	Resurser/ Signalskydds- utrustning	Utveckling av signalskyddsutrustning samt inventering för eventuell tilldelning till privata aktörer (företag som deltar i totalförsvarsplanering). Behovet av ovanstående utveckling handlar om att information ska kunna delas på ett säkert sätt mellan aktörer inom totalförsvaret i såväl ett fredstida planeringsskede som i höjd beredskap och krig. Det är inte tillräckligt

			att ett antal myndigheter har förmåga till informationsdelning av säkerhetsskyddsklassificerad information. Fler nyckelaktörer, inte minst inom näringslivet, behöver nå samma förmåga som myndigheter har avseende just förmåga att hantera säkerhetsskyddsklassificerad information i hela livscykeln.
10	Samband	Resurser/ Kommunikations- utrustning	Behov av robust kommunikationsutrustning utöver signalskyddsutrustning. Samverkan både på nationell och regional nivå i totalförvarsfrågor ställer krav på nya eller utvecklade sambandsmedel som möjliggör moderna möten och informationsutbyte mellan berörda aktörer.
11	Samband	Utvecklingsplan	Behov av nationell utvecklingsplan för att skapa förutsättningar för upphandling, avrop och tilldelning av fristående datorer som är ackrediterade för hantering av säkerhetsskyddsklassificerad information. Ansvariga sektorsmyndigheter (MSB, SÄPO, MUST) bör ta fram en nationell plan för ett avropssystem för att möjliggöra för näringsliv, kommuner och statliga myndigheter att kunna avropa datorer efter genomgången och godkänd prövning av lämplighet. Näringsliv, kommuner och statliga myndigheter har behov av att delta i totalförvarsplanering och inom ramen för denna hantera säkerhetsskyddsklassificerad information.
12	Energiförsörjning	Avtalsskrivning, finansiering	Tydliggöra på nationell, regional och lokal nivå vilken part som skriver avtal med vem och hur finansiering ska ske för att öka totalförvarsförmågan inom energiförsörjningen.
13	Energiförsörjning	Utredning	Analys av synergier i energiförsörjningen mellan klimatomställning och ökad robusthet/förmåga för totalförsvaret. Tydligare nationell styrning och finansiering krävs för att motverka de betydande högre kostnaderna för att investera i energiförsörjning som inte är beroende av fossila bränslen.
14	Kommunalteknisk försörjning	Lagstiftning	Otydlighet i prioritering avseende nödvatten. Vattenfrågan är idag uppdelad på ett flertal centrala myndigheter. Vid prioritering uppstår konflikter mellan lagen om allmänna vattentjänster (2006:412), kommunlagen (2017:725), arbetsmiljölagen (1977:1160) och djurskyddslagen (2018:1192). Lagstiftningar kan i vissa fall motverka varandra och det är inte alltid klart vilken lagstiftning eller verksamhet som ska prioriteras när det gäller till

			<p>exempel nödvatten. Det finns dessutom ingen prioritering för samhällsviktig verksamhet när det gäller nödvatten.</p>
15	Kommunalteknisk försörjning	Utredning	<p>Utredning avlopp. Ett större fokus på avloppsfrågor vid kris och krig efterfrågas. Idag ligger stort fokus på dricksvatten, men det är bara en del i ett större sammanhang. Utan fungerande avloppslösning innebär risk för människors liv och hälsa, ökad belastning på sjukvården samt påverkan på miljö.</p>
16	Kommunalteknisk försörjning	Resurser	<p>Behov av att tillföra medel till vatten- och avloppsarbetet. Idag landar kostnaden för en nödvatten- och avloppslösning på kommunen/huvudmannen som verksamheten befinner sig i. Medel bör tillföras för att arbeta proaktivt arbete med frågan för att undvika skenande kostnader i en nationellt viktig verksamhet vid en samhällsstörning.</p>
17	Livsmedel	Lagstiftning/ Utredning	<p>Ransonering. Det behöver förtydligas vilken myndighet som ansvarar för ransonering av livsmedel. Likaså behöver det tas fram ett system för hur en ransonering ska gå till.</p>
18	Samhällsviktig verksamhet övergripande	Lagstiftning	<p>Lagen om offentlig upphandling. Det bör ses över huruvida lagen om offentlig upphandling (2016:1145) kan anpassas för att även i fredstid möjliggöra upphandling av kritiska tjänster och varor i syfte att öka självförsörjningsgraden och därmed beredskapen för kris och krig.</p>
19	Skydd och säkerhet	Resurstilldelning/ Utbildning	<p>Lagen om gränsövervakning i krig m.m. Frågor om resurstilldelning styrs från nationell nivå inom olika myndigheter (Försvarmakten, Tullen, Polisen och Kustbevakningen) inom lagen (1979:1088) om gränsövervakning i krig m.m. Dessa frågor behöver lösas ut på nationell nivå inom och mellan respektive myndighet för att bli tydligt på regional nivå. Med resurstilldelning avses bland annat materiella och personella resurser.</p> <p>Utbildning av gränsövervakningsmän. Länsstyrelsen behöver påbörja utbildning och sedan fortlöpande utbilda och öva gränsövervakningsmän. Det skulle vara fördel om centrala utbildningar togs fram, inte minst med anledning av att vissa resurser styrs från nationell nivå och ska kunna verka i olika delar av landet.</p>

			För mer detaljer kring materiella och personella resurser kontakta Länsstyrelsen i Gotlands län.
20	Skydd och säkerhet	Lagstiftning	Översyn sekretess- och säkerhetsskyddsfrågor. Det är viktigt att sekretess- och säkerhetsskyddsfrågor ses över vid en översyn av beredskapslagstiftningen. Bland annat kan det behöva förtydligas och utredas i sekretess- och säkerhetsskyddslagstiftningen om det föreligger tillräckliga förutsättningar för att dela sekretessbelagda uppgifter med berörda aktörer i den mån det är nödvändig. Vidare behöver det utredas om det finns behov av bestämmelser om tystnadsplikt för privata verksamheter som tidigare bedrivits i offentlig regi och som inte längre omfattas av offentlighet- och sekretesslagen (2009:400).
21	Skydd och säkerhet	Utredning	Ansvar om befolkningsskyddet involverar lokala, regionala och nationella aktörer. Ett långsiktigt arbete måste inledas i syfte att fördjupa inventering av befintliga strukturer samt identifiera behov av förmågeökning inom området.
22	Skydd och säkerhet	Utredning	Frivilliga försvarsorganisationers roll kopplat till Skydd och Säkerhet behöver analyseras. Däribland involveras frågor som säkerhetsskydd (personal, information, lokaler), säkerhetsskyddade upphandlingar (SUA) samt vissa övergripande frågor kring eventuell tillsyn av frivilliga försvarsorganisationers roll som enskilda verksamhetsutövare.
23	Transporter	Resurser (regelverk för ekonomisk ersättning)	Ekonomisk ersättning vägtrafikombud. Ett modernt regelverk för ekonomisk ersättning till vägtrafikombud, värderingsnämndsledamöter och gode män behöver tas fram för att kunna engagera kompetent personal som kan utbildas och övas redan i fredstid. Vår bedömning är att frågan kan endast lösas genom en statlig förordning och måste därför lyftas upp på departementsnivå.
24	Transporter	Lagstiftning/ utredning	Riksvärderingsnämnden måste ta fram taxor inom fordonsområdet. Då Försvarsmakten avser att i första hand ta ut relativt nya fordon kan taxorna hållas relativt begränsade. Genom taxa skyndas utbetalningen till ägarna av uttagna och förfogade fordon på till fördel för den enskilde ägaren. Det bör övervägas om utbetalningsreglerna i förfogandelagen bör ses över för att kunna göra tidigare utbetalningar av otvistiga belopp. Ett beslutat belopp bör alltid kunna betalas ut inom kort utan att invänta laga kraft

			då en klagande ägare sällan torde yrka på lägre ersättning vid överklagande.
25	Transporter	Resurser	Utbildning av vägtrafikombud. Länsstyrelsen behöver påbörja utbildning och sedan fortlöpande utbilda och öva vägtrafikombud, gode män och värderingsnämnder. Det skulle vara fördel om centrala utbildningar togs fram som bas i detta arbete
26	Övning och utbildning	Utbildningsstöd	Stödmaterial/vägledning övning och utbildning. Stöd för planering och genomförande av "H-övningar", där all, eller delar av, planering och genomförande omfattas av sekretess 15:2. Detta kan exempelvis innefatta stöd för säkerhetsskyddsanalys av övningsverksamheten, planeringsverktyg som ej är webbaserat och kan användas i skyddad miljö och tips kring praktiskt genomförande.
27	Övning och utbildning	Utbildningsstöd	Pedagogik för övning och utbildning. En effektiv utbildnings- och övningsverksamhet kräver viss pedagogisk kompetens. En kompetens som sällan efterfrågas i rekryteringsannonser vars syfte är att hitta nya medarbetare till utbildnings- och övningsverksamhet. Kompetensutveckling kring vuxenpedagogik med inriktning på utbildnings- och övningsverksamhet skulle med fördel kunna erbjudas centralt.
28	Förstärkningsresurser	Avtalshandling	Frivilliga förstärkningsresurser. Avtalsfrågorna i samband med anspråkstagande av frivilliga förstärkningsresurser syns vara en frågeställning för flera myndigheter. Frågan har lyfts tidigare och stödåtgärder är under planering. Samtidigt är det en viktig fråga att få stabilitet kring. Den riskerar annars att hämma utvecklingen och bidra till att uppsatta mål inte kan nås.
29	Struktur för samverkan och ledning i totalförsvaret.	Utredning	Modell för samverkan och ledning. I UT har en modell för samverkan och ledning i höjd beredskap tagits fram på regional och lokal nivå. En modell behöver tas fram som hanterar hela kedjan - lokal, regional och nationell nivå.